

Norske Landmænd,

udgivet af J. Schrøder.

N° 44.

Fredagen den 30. Oktober.

1857.

Poteternes Indhøstning og Opbevarelse.

(Efter det Engelse).

(Sluttet fra No. 42.)

For at Poteterne skulde holde sig kjoelige i Gruberne Vinteren igjennem, har man anbefalet at blande Jord blandt dem og ikke at bedække dem med andet end Jord i Lighed med den Tilstand, hvori de ligger Vinteren over i Jorden. Man har med Held opbevaret Poteter paa denne Maade, men Forsøgene bleve anstillede i altfor liden Stil til at Planen kan anbefales til Efterligning ved et større Brug. Indrømmes maa det ogsaa, at denne Opbevaringsmaade ikke er den samme som Naturens. I Gruben ligger det ene Poteteslag over det andet med mellemkomnende Jordlag. Begynder her en Potet at raadne, feiler det ikke at de lige over og under liggende ogsaa blive angrebne. Paa Algeren ligger hver Potet for sig omgivet af Jord, uafhængig af de øvrige, og om den ogsaa raadner, kan den dog ikke smitte de andre Poteter paa Algeren.

Heller ikke forbedres Poteternes Tilstand ved at indlægges i Kældere, hvor mulig Fugtighed kan gjøre, at mange af dem raadne, og hos os forbyder Vinterkulden Opbevarelsen i Udhuse. Til noget Bedre er opfundet bliver nok den beskrevne gamle Nedgravningsmaade den sikreste at følge, naar Poteterne lægges i Høbe af saa stor Udstrækning, som ovenfor beskrevet.

Blandt Forsøg anstillede med tørt Material, indblandet med Poteter i Gruberne forat hjælpe til Poteternes Sundhed — thi endnu har Jagen aldeles fordomt Brugen af Gruber — kan nævnes tør Sand, Sagflis, tør, smuldret Torv og forskjellig Søtter Afke; men om disse Midler ogsaa forebyggede den vaade Raaddenhed, havde de dog ingen Magt til at forhale den tørre Raaddenheds Fremgang. Forskjellige Maader at bringe Luftværling tilveie paa i Poteteshobene, for at fjerne Fugtigheden og derved Poteterne fra at raadne, ere ogsaa blevne forsøgte. Men naaget de i mange Tilfælde tilsyneladende have standset de første Symptomer af Sygdommen, viste de sig dog, hvor Sygdommen afsjort var indtraadt, ligesaa uvirksomme som de øvrige nævnte Forsøg. Den Jord, som bedst beskytter Potetes mod Sygdommen, er Myrjord. Af 32 Tilfælde, hvori Dykningen foregik i Myrjord i England, led kun 5 meget og 17 en Smule, me-

dens 10 gik aldeles fri; af 31 Tilfælde i Skotland mislykkedes ikke 1; af 41 Tilfælde i Irland led kun 2 meget, 24 noget og 15 gik fri. Det synes som om Myrjord blandet med Gjødsel i en vis Udstrækning virker mod Sygdommen; thi 2 Forsøg faldt heldig ud i England og 15 i Irland. Man slutter i det Hele heraf, at Poteterne lide meget lidt af Sygen i ren veldrainet Myrjord.

I tung Jord har Sygen været betydelig. Af 163 Tilfælde i England led 129 meget, kun 34 gik fri; i Skotland var Resultatet bedre, da 16 Tilfælde gik fri af 27; men i Irland gik af de anstillede Forsøg ikke et eneste frit, og det samme var ogsaa Tilfældet i Wales. I det Hele var Forholdet 186 til 51. Medregner man ogsaa fed Jord, saa stiger Forholdet af Tab endnu høiere, som 237 til 44. Heraf slutes, at Poteter i meget fed, vaad eller tung Jord ere udsatte for Sygdom i meget høi Grad.

Paa let Jord have Resultaterne vist sig modsatte de paa tung Jord. I England undgik Poteterne i 313 Tilfælde Sygen, i 79 vare de stærkt angrebne; i Skotland gik i 129 alle fri; i Irland 48 fri af 49 Tilfælde.

Forholdet mellem Potetesygen og den anvendte Gjødsel er ikke saa let at finde, som ved Jordforterne, og de anstillede Forsøg have givet rent modsigende Resultater. Men dette skriver sig vistnok fra at Forholdene ved Forsøgene aldrig have været aldeles lige, eller, hvad der saa ofte hænder, at Gjødselen har faaet Skylden for Virkninger, som i Virkeligheden ere fremkomne ved andre ikke tænkte Tilfældigheder. Hvad Guano angaar, tror man saaledes at kunne slutte at 2 Avlinger gaa fri af 3. Staldgjødsel skal være meget skadelig, hvis den benyttes i Overflod og i gjærende Tilstand. Afke er en uskadelig Gjødsling. Salte have ikke vist sig skadelige og ere maasse gavnlige. Uden Gjødsling ere Resultaterne bedst. Ligesom Sutet kan stiges med Bestemthed til Saltets Fordel, saaledes har heller ikke Tang vist nogen Virkning. Vil man uddrage en endelig Slutning, saa bliver det den, at ualmindelig Frødhed, der har sin Grund i hvadsomhelst, i høi Grad beforder Sygen.

Den eneste Maade, hvorpaa man maasse kan knække Sygen er den i en Kælle af Ur at tage smaa Avlinger i Forhold til, hvad man har været vant til, men til disse Avlinger alene at anvende friskt, usmittet Jord og smaa Kvantiteter af velbehandlet Gjødsel.

Poteternes Opbevaring i Gruber er paa enkelte Steder hertilands vel kjendt, men hovedsagelig benyttes den hidtil kun af Husmand, som nedgrave sine smaa Forraad i koniske Gruber. Da vort kolde Klima fordrer en noiaetigere Behandling ved Nedgravningen, end i England, saa hidfattes Fremgangsmaaden ved og Udsalget af et Experiment, som i Høsten 1856 fandt Sted paa Voss.

Høsten var regnsfuld, saaat Poteterne først meget sildede kunde optages. I sandagtig Jord grov man sig ned, saaat Grubens Bund laa $\frac{1}{2}$ Alen under Jordens Overflade. Ved Poteternes Fyldning kastedes i Grubens ene Ende Sandjord lagvis mellem Poteterne, for til Vaaren at komme efter om Poteterne holdt sig bedst ublandede eller jordblandede. Den hele prismatiske Grube dækkedes til sidst med $\frac{1}{2}$ Alens tykt Lag af Rughalv, efterat de ovenfor befrejede Luftpiber af Halm først vare indsatte fra Grubens Bund til Toppen. Saaledes henlaa Gruben forat Poteterne kunde danne ud. Da Regnet igjen vilde indfinde sig, bedækkedes Halmen med Jord til 1 Kvarters Tykkelse med den Hensigt at fortsætte Paakastningen, naar stærkt Regn eller stærk Frost truede med at trænge igennem det første Jorrdække. Ved Vinterens Indtræden var Jorrdækket 1 Alen tykt og bedækkedes for Sikkerheds Skyld med Granbar. Luftpiberne bedækkedes ligeledes ved Frostens Ankomst.

I April 1857 aabnedes Gruben. Rundi Luftpiberne og langsefter Prismæets Møne vare Poteterne stærkt groede, ligesaa stærkt som i Kjelderen; men desuagtet havde de et fyldigere og friskere Udseende end Kjeldepoteterne. Bunden og Siderne langs Bunden vare aldeles grofrie. I alle Henseender bedst havde de Poteter holdt sig, der vare jordblandede. Jeg forestaar heller ikke, hvorfor den eneglelle Forfatter kaster saadant Brag paa Jord blandt Poteterne. Han anfører, at Hensigten med Jordblandingen først da kunde opnaaes, naar denne gav hver Potet sit affsondrede Leie ligesom i Jorden; men mange Potetesorter, har Løseren vist lagt Mærke til, sætte Poteterne i Klynge, saaat de sidde klods paa hverandre. Selv om Jordblandingen maa kaldes ufuldkommen i Gruben, saa maa dog Poteterne snarere have Gavn end Skade af at komme i Berørelse med iblandet, usmiltet Jord.

Kjeldepoteterne, udtagne paa samme Tid, vare ikke saa fyldige og saftige som Grubepoteterne.

Endnu bør anføres en Maade, hvorpaa en Landmand i Smaalenene skal have bevaret sine Poteter forholdsvis friske i Kjelder i de sidste daarlige Poteteskaar.

I det længste lader han Kjelderen aaben, forat Poteternes Uddunstninger kan trække væk, og saa nødvendig anser han Uddunstningen og dens Fjernelse for at være, at han ikke lukker Kjelderen for end det øverste Poteteslag er frosset. Men for Tabet af et forholdsvis lidet Kvantum om Høsten har han Bevindsten af en ubedæret Hovedbeholdning til Sædpoteter om Vaaren.

Regler for Parring og Racers Forædling.

(Efter Statsagronom Lindeqvists utrykte Bog om Kreatursffotfelen).

Førend disse Regler gjenemgaaes er en kort Forklaring af adskillige forekommende Udtryk nødvendige.

Alle Dyr, som nedstamme fra samme oprindelige Forældre, ere af samme Art og ligne hverandre.

De Arter, som have nærmest Lighed med hverandre udgjøre tilsammen en Slægt.

Dyr af samme Slægt og Art afvige betydeligt fra hverandre i Form og Egenskaber: en Folge af ulige Klimaters, Foderstoffers og Behandlings Indvirkning. Et denne Afvigelse staaende hos Dyr af samme Art, saa dannes deraf en Underafdeling, som kaldes Race. Stamme er en Underafdeling af Race.

De Kjendetegn, som udmærke en Race fra en anden, kaldes dens Karakter.

Naar et Dyr af en Race parras med et Dyr af en anden Race, saa kaldes det at krydse den ene Race med den anden. Den Afkom, som saaledes erholdes, kaldes Metiser.

Forplantes steds i en Race dens Egenskaber, saa at ingen Undtagelse med enkelte Dyr finde Sted, kaldes Racen Konstant.

Tilbagefald hedder det, naar et Dyr i det Hele eller i enkelte Dele ikke arter sig efter sine Forældre, men efter Forfædre af gjerne ringere Race.

Blod bruges i samme Betydning som Race.

Ved al Dyrforædling skal man have Klart for Øine det Maal, man vil naa. I Overensstemmelse hermed bør man tænke sig et Mønster, samt altid udvælge saadanne Uvelsedyr, der ligne dette saa meget som muligt.

Man bør have Klart for Øinene i hvilket Dyr med man forbedrer, f. Ex, om man vil danne udmærkede Plog-, Vogn- eller Ridehester, Kjød-, Melle- eller Arbeidskreaturer, fin- eller grovudbede Faar. Men ikke nok hermed bør man ogsaa vide, hvordan Legemsbygningen bør være for hvert af ovennævnte Diemed, saa at man i egen Forestilling kan se det rigtige Mønster af henfligtsmæssige Legemsformer for hvert forskjelligt Maal.

Krydsning af ulige Racer for at erholde en Mellemrace, som hverken ligner Faders eller Modersstammen, er en Undtagelse fra den Regel at vælge Uvelsedyr, som ligne det Mønster, man søger at frembringe. Men naar Mellemracen er bleven konstant, bliver Regelen atter gjældende.

Dyrene antage lidt efter lidt Præg af Raceringsmidler, Klima og Behandlingsmaade.

Betragter man Husdyrene i de forskjellige Lande, vil man i Almindelighed finde, at deres Legemsstørrelse staar i Forhold til Markernes Bexterlighed paa det Sted, de i lang Tid have levet. Saaledes f. Ex. er der i Holland vig Bexterlighed og store Kreaturer af alle Slags; i Arabien, hvor Græsvegeten er knap men fed, findes smaa, men skjønne og livlige Hester; i Norges Fjeldbygder er der sparsom

men fed Græsvert, og der findes smaa men kraftige Dyr; paa Vestergotlands Sletter er sparsom og mager Græsvert samt smaa, svage og stygge Kreaturer. Ved Kunstens Hjælp kunne de fleste Raceer underholdes i hviletsomhelst Land. Saaledes f. Ex. kunne Londons Bryggerbæste, Durhamskøer, Leicesterfaar fødes paa Vestergotlands Sletter, naar de gives artifiicielt Foder efter Behov, d. v. s. rigeligen. Med samme Foder, som tilstaaes magre Sletters indfødte Dyr, skulde de enten sulte ihjel, eller meget formindskes i Størrelse for hver Afkom. Der gives ingen Race saa god, at den ikke ved Sult eller Vanrøgt kan fordærves; og paa den anden Side kan man med Sikkerhed antage, at enhver ved Sult og Vanrøgt forværret Race betydelig kan forbedres ved Kraftig og passende Fodring, god Røgt og henflaumæssig Benyttelse.

Dyrenes Afkom blive meget ulige, nogle bedre og nogle slettere, nogle meer og nogle mindre passende til det forønskede Bie-med. Man bør benytte denne Omstændighed til at afkaste alt daarligt, og kun vælge til Wol det Bedste, der findes.

Wilde Dyr vedligeholde sig temmelig usorandede, dels fordi de altid leve under de samme Omstændigheder, og dels fordi al Afkom udvilles til Wolsdyr, hvorved de med daarlige og de med overveieende gode Egenkaber modvirke hverandre, saa at Ligevægten bibeholdes. Men med de tamme Dyr forholder det sig anderledes, idet al mindre god Afkom enten kan dræbes, eller hindres fra at forplante sig, og alene de mest udmærkede anvendes til Wolsdyr. Man kan ogsaa vrage alle, som ikke have en vis forønsket Legemsform eller Størrelse, og alene opfoede dem til Wolsdyr, som i den mest fuldkomne Grad have de forønskede Egenkaber. Saaledes bør man i Tidens Længde kunne danne en ligefornet Stamme af Dyr, som udmærke sig ved enten afrundet, kantet, lang, kort, ret, boiet, spæd eller grov Legemsbygning, naar man altid ved Valget af Paasætning til Wol kun vælger saadanne, som udmærke sig ved de forønskede Egenkaber.

Ved Valg af Wolsdyr maa man tage særdeles Hensyn til Skjøn Legemsform, men end større Hensyn til for Dagen lagte gode Egenkaber.

En mindre valker Hingst, der forresten udmærker sig ved sin Haardforhed, Styrke og Udholdenhed under store Anstrængelser, bør have Fortrinnet for en med den skønneste Legemsform, men som ikke er i Besiddelse af den Førstes Styrke og Udholdenhed. Af tvende Køer, med lige gode Mælketegn bør den have Fortrinnet, som i Virkeligheden giver mest Mælk, ja selv om den havde mindre gode Mælketegn end den anden. De Følgeslutninger, som ere grundede paa ydre Kjendetegn, kunne muligens være falske, men for Dagen lagte Prover ere uimodsigelige.

De Dyr, som sammenlignes med hverandre, bør prøves under samme Forholde, d. v. s. god Fodring og Røgt samt fuldkommen Helbred.

Det Bevis, man fremfor Alt bør fordrø, er Frembringelse af god Afkom. Forældrene og Forfædrene bør anses for gode, naar deres Afkom uden

Undtagelse er god. Visse Dyr, ihvorvel undertiden selv uanselige, udmærke sig ved altid at give god Afkom, og bør derfor vurderes høit.

Det er ikke nok, at Wolsdyrene i og for sig selv ere af udmærket Bestaffenhed; de bør ogsaa nedstamme fra nære og fjærnere Forfædre, som i jo flere Generationer tilbage desto bedre, have haft samme forønskede Egenkaber.

Jo flere Forfædre af udmærket Bestaffenhed et Dyr har, desto sikrere er det, at dets Afkom vil blive af lige god Bestaffenhed; det er uimodsigeligt, at Afkommet ikke arver kun sine umiddelbare Forældres Egenkaber, men ogsaa, skjønt i mindre Grad, sine fjærnere Forfædres og endnu længere tilbage. Herpaa grunder sig Bigtigheden af nøiagtige Stamregistrer.

Alle Feil i Legemsbygningen, samt Anlæg til alle Sygdommer, der udledes fra eller have sin Grund i Dvrets feilagtige eller eiendommelige Legemsbygning, bør anses som bestemt arvelige. Derfor bør Dyr med saadanne Feil og Sygdommer eller Sygdomsanlæg ikke benyttes til Wol.

Saaledes ere f. Ex. krogede Hæser, Hulryg og skarpe Hofter hos Hester og Hornkvæg, kort Legeme og Pukkelryg hos Faar, Anlæg til Dødkoller og Maanedsbblindhed hos Heste samt Lungesyge hos Hornkvæg o. s. v. at anse som arvelige. Undtagelser fra denne Regel indtraffe ofte, naar Feilen er tilstede hos kun det ene af de sammenparrede Dyr, og især, naar det ene er saa meget mere fuldkomment i den Del, hvori det andet er usfuldkomment. Under saadanne Omstændigheder udebliver Feilen undertiden helt og holdent, undertiden viser der sig Spor af samme, og enkelte Gange fremtræder den usformodet. Saaledes kunne Undtagelser fra Regelen ikke paa Forhaand med Sikkerhed fastsættes. (Fortattes.)

Transportabel Træskemaskine af Jern for 2 Heste, forarbejdet ved Bærums Jernværk.

Fra Bærums Jernværk leveres nu de der bestilte Træsk- og Rastemaskiner. I Stedet for at underrette Bestillerne om Afhentningstiden for Maskinerne gennem Ugeskriftet, hvorefter Bestillerne forud er bleven avetteret, vil Bærums Bestyrelse for større Sikkerheds Skyld herom direkte tilskrive hver enkelt Bestiller.

Med hver Træskemaskine følger fra Bærums et trykt Veiledning til dens Opætning og Brug, som man ikke maa undlade pænktlig at følge.

For de Manges Skyld, der maatte benytte lignende Maskiner uden med dem at have modtaget Brugsanvisning, aftrykkes nævnte Veiledning, der bør læses i Forbindelse med Ugeskriftets No. 3, hvortil henvises.

Regler for Maskinens Opstilling og Brug.

Driftstonden med det dertil fæstnede Trækors sættes i Midten af Hestegangen. Trækorset befæstes til Jorden. Trækommene indfættes i sine Spor, og Jernstiverne paafæres. Tonden maa være vendt saaledes, at den derfra udgaaende Driftsaxel vender mod Træffe-Laaven, hvor Træffemaskinen skal anbringes. Ledningsstængerne tilfættes den fra Tonden udgaaende Driftsaxel, og der, hvor Hestene gaa over Ledningsstængerne, lægges den støbte Bølle, fastspigret til en Plante for at hindre Hestene fra at træde paa Ledningsstængerne.

Følgende Steder ved Driftstonden maa flittigen forsynes med Olieforrelse, nemlig:

- 1) Kanten af Cylindersens Laag, gennem Hullet under Døren i Overkanten af Tonden.
- 2) I Hullerne under de 3 Olieklapper i Tondens Laag
- 3) Omkring Midtaxelen, hvor den kommer gennem Laaget paa Tonden.
- 4) I den Kasse, som tjener til Fodlager for den opretstaaende Axel i Midten af Tondens indre Del.
- 5) I de 2 Lagere til den horizontale Axel indvendig i Tondens Underkant.
- 6) De 2 Friktionsruller paa hver Side af Døren paa Tondens Inderside.

Træffemaskinen fæstnes til Laavegulvet saaledes at Driftsaxelens ene Ende kan sættes i Forbindelse med de fra Driftstonden kommende Axeler, og saaledes, at Ledningsstængerne gjøre saa faa og saa smaa Vinkler som muligt. De med Ledningsstængerne følgende Lagere fastspigres til Plankestumper, der lægges løse paa Laavebroen. Smørrelse paa Træffemaskinen behøves paa følgende Steder:

- 1) De 2 Lagersteder for Driftsaxelen.
- 2) De 2 Lagersteder for Træsken, der aldrig maa gaa varme.
- 3) Drevehjule.

Den allerbedste Olie maa benyttes saavel ved Træffemaskinen som ved Driftstonden, og Alt maa ofte gjøres rent, da ellers Maskinen meget snart vil fordærves. Med Maskinen følger 2 Metaltlagere og 1 lidet Drevehjul i Reserve, hvilke maa indfættes naar de andre ere slidte, da ingen Kasten af Træsken maa taales, thi derved bliver den hele Maskine odslagt. Med Træffemaskinen følger foruden 2 Skrumogler en støbt Skrumogle med sexkantet Hul, der passer til en Axel med sexkantet Ende, og ved hvilken Nogle man kan dreie Axelen omkring og dermed føre de rullede Ristestænger længere fra eller nærmere til Træsken efter som det behøves for de forskellige Kornsorter.

Erfaring har vist, at Afstanden fra Træsken til Ristestængerne i nedre Kant bør være:

for Væter 1 Tomme,	}	Nogen Forfjæl kan indtræffe efter Avlingens Beskaffenhed og større eller mindre Torhed.
= Hvede $\frac{5}{8}$ —		
= Byg $\frac{1}{2}$ —		
= Havre $\frac{3}{4}$ —		

Inden Maskinen sættes i Gang med Hestene, maa den trækkes rundt med Haandmagt for at være sikker paa at Alt er i Orden. Naar Hestene ere forspændte, maa man begynde langsomt for at faa Hestene til at trække ligeligen, og naar Træsken

gjør omtrent 500 Omdrejninger i Minuttet, begynder med Indstikningen af Kornet.

Sies en Maskine af flere, eller benyttes af flere, vil det være godt om en Mand stadig følger med Maskinen for at paase dens Opstilling, Brug og stadige Renholdelse, hvilket er en absolut Nødvendighed for at enhver Maskine skal udføre godt Arbejde og holde i længere Tid.

Kastemaskiner, hvorved det træsede Korn samtidig kastes og renses, leveres ogsaa efter Bestilling fra Bærum's Jernværk.

Bestillinger stiles til

Bestyrelsen for Bærum's Jernværk.

Ruuste Been (Beenmeel)

selges ved min Beenmølle Holmens Gade No. 2. Udendyets Ordre bedes adresseret til Hans Malling Drammensveien No. 22.

Ægte peruansk Guano

er jeg nu atter bleven forsynet med. Prisen er som før 3 Spd. 40 ¢ kontant for 100 \mathcal{L} . Sækken veier omkring 160 \mathcal{L} . Bestillinger, hvormed følger det omtrentlige Beløb, udføres strax.

Joh. P. Olsen, Skippergaden No. 4.

Christiania Kornpriser.

indenlandsk

Hvede, $3\frac{3}{4}$ à $5\frac{1}{2}$ Spd. intet solgt.
Rug, 0 0 intet solgt.
Byg, 15 \mathcal{L} à 18 \mathcal{L} .

udenlandsk

Rug østersøst 210—212 Pb. 19 \mathcal{L} .
Rug dansk 202—204 Pb. 18 \mathcal{L} .
Byg gammelt 18 \mathcal{L} .
Byg nyt 17 \mathcal{L} 12 ¢ à 18 \mathcal{L} .
Hvede dansk 208—212 Pb. $5\frac{1}{2}$ à 6 Spd.
Erter dansk 5 Spd.
do. østersøst $5\frac{1}{2}$ Spd.

Christiania Fiskepriser.

Sild, Rødbd. 7 Spd. pr. Td.
Sild, stor Mid. 6 Spd. pr. Td.
Sild, smaa do. 5 Spd. pr. Td.
Sild, stor Christ. $4\frac{1}{2}$ à $4\frac{3}{4}$ Spd. pr. Td.
Sild, smaa do. 18 \mathcal{L} à 4 Spd.
Storset 7 \mathcal{L} . pr. Bog.
Middelfel 1 Spd. à 1 Spd. 12 ¢ pr. Bog.
Smaafel 4 \mathcal{L} 18 ¢ pr. Bog.
Rødbfær 7 \mathcal{L} 12.

Udgiverens Adresse:

J. Schrøder. Boll i Bærum.

Følgeblad til Skilling-Magazinet.

Christiania.

Trykt og forlagt af W. C. Fabritius.